

Akademia Pomorska w Słupsku
Instytut Filologii

Kierunek: Literaturoznawstwo

Joanna Nowak
Numer albumu 31720

Rockmani-autobiografiści. Tematy i poetyka

Rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem
prof. dra hab. Daniela Kalinowskiego

Słupsk 2020

Streszczenie

Dysertacja pt. *Rockmani-autobiografiści. Tematy i poetyka* dotyczy zagadnień związanych ze współczesnym pisarstwem autobiograficznym. Omawiane w niej utwory to samodzielnie napisane autobiografie przedstawicieli polskiej sceny rockowej, autobiografie stworzone we współpracy oraz wywiady rzeki. Analiza i interpretacja obejmuje więc utwory autorstwa takich osób jak Andrzej Tokarski („Ziggy Stardust”), Krzysztof „Grabaż” Grabowski, Krzysztof Grabowski (Dezertor), Zygmunt „Muniek” Staszczuk, Tomasz Budzyński, Olga Jackowska („Kora”), Robert Brylewski, Paweł „Końjo” Konnak, Paweł „Kelner” Rozwadowski, Tymon Tymański, Marek Piekarczyk, Tomasz Lipiński, Maciej Maleńczuk, „Kazik” Staszewski, Tomasz Budzyński, Dariusz Malejonek, Wojciech Waglewski, Marcin Świetlicki, Katarzyna Nosowska, Eugeniusz „Siczka” Olejarczyk, Krzysztof Skiba.

Rozprawa składa się z siedmiu rozdziałów. W pierwszym z nich przedstawiona została perspektywa badawcza obejmująca polskie pisarstwo autobiograficzne. Przywołane zostały encyklopedyczne ujęcia hasła „autobiografia” oraz odmiany tego rodzaju literatury.

Rozdział drugi to próba udowodnienia, że wywiad rzekę można traktować jako utwór równy rangą klasycznie rozumianej autobiografii, a dziennikarza przeprowadzającego rozmowę za współautora powstającej w efekcie książki. Istnieją bowiem stanowiska badaczy, którzy twierdzą, że współpraca nad dziełem powoduje, że dzieło takie, nie może być nazywane autobiografią. W pracy podjęta została próba udowodnienia, że wywiad rzeka mimo współpracy dwóch lub więcej osób pozostaje autonomiczną narracją rockmana o swoim życiu. Książka, która powstaje w wyniku prowadzonych rozmów imituje rzeczywistą rozmowę.

Kolejny rozdział poświęcony jest zagadnieniom związanym z fikcyjnością i prawdziwością tekstu literackiego. Deklaracja mówienia prawdy, zmyślenia, zaprzeczenia czy kłamstwa okazują się w tym przypadku niezwykle istotnymi kategoriami. W tekście literackim zapewnienia o prawdziwości wydarzeń nie muszą oznaczać zgodności z rzeczywistymi wydarzeniami.

Rozdział czwarty to odniesienie do jednego z wierzchołków autobiograficznego trójkąta – teorii sformułowanej przez Małgorzatę Czermińską. W tej części pracy omówiona została postawa świadka – uczestnika minionych zdarzeń. Mowa o zmaganiach z trudnościami wynikającymi z codzienności funkcjonowania w socjalizmie, pokoleniowym konflikcie ze starszym pokoleniem, unikaniu przymusowej wówczas służby wojskowej,

trudnościach bycia artystą w tamtym czasie. Pojawia się tutaj także opis sposobów manifestowania swojej niezależności przez ówczesną młodzież. Ucieczką okazywała się często kontrkultura – muzyka alternatywna, ale także inne formy działań artystycznych. W przypadku muzyków azyl stanowiły kluby studenckie oraz rockowe festiwale, na których ingerencja cenzorów nie była tak silna.

Piąty rozdział to analiza drugiego wierzchołka trójkąta, czyli wyznania, przez co rozumiana jest duchowość. Wśród opisywanych rockmanów są bowiem przedstawiciele różnych wyznań: katolicy, buddyści, Świadkowie Jehowy oraz ateści. Rockmani opisują swoje duchowe poszukiwania oraz to, w jaki sposób udało im się wybrać właściwą drogę rozwoju duchowego.

Następny rozdział dotyczy wyzwania, w której najbardziej eksponowaną kategorią jest odbiorca autobiografii. Analizie poddane zostały wszystkie fragmenty autobiografii rockmanów, w których zwracają się oni w bezpośredni sposób do swoich czytelników. Zdarza się, że narracja prowadzona jest w taki sposób, który wymaga od odbiorców znajomości płyt czy książek, o których wspomina autor autobiografii. Bywa też, że muzycy ujawniając informacje na temat swojego życia, prowadzą narrację w taki sposób, aby skłonić czytelniczą publiczność do poszukiwań szczegółowych informacji na temat ich kariery i życia osobistego w innych źródłach.

Ostatni rozdział pracy to rozważania o kondycji współczesnych utworów autobiograficznych oraz próba wskazania w nich nowej jakości tekstu. Pojawia się tutaj próba odpowiedzi na pytanie o powód popularności literatury osobistej i powód pisania ich przez przedstawicieli polskiej sceny rockowej. Jedną z przyczyn jest zapewne inspirowanie się zagranicznymi wzorcami, gdzie takie autobiografie powstają od wielu lat. Drugi powód wiąże się z uznawaniem siebie samego za wyjątkowego człowieka oraz potrzebą upamiętnienia własnej osoby. Istotną okazuje się także chęć podtrzymania i kontynuacji przekazu rozpoczętego w młodości, gdy muzycy byli zbuntowaną młodzieżą stawiającą opór komunizmowi. Wówczas czynili to za pomocą muzyki i występów na scenie. Gdy system polityczny się zmienił, a oni sami stali się dorosłymi ludźmi siła muzyki okazała się niewystarczająca.

Pomocna okazała się więc literatura autobiograficzna. Dzięki niej możliwe jest zachowanie pamięci o trudnościach, z jakimi zmagali się muzycy i utrwalenie ich muzycznych i pozamuzycznych dokonań. Literatura pozwoliła też na kontakt z odbiorcą w zupełnie inny sposób niż muzyka. Możliwość przeczytania autobiografii rockmana imituje bowiem przysłuchiwanie się jego rzeczywistym wypowiedziom. Z tego powodu artysta, który

dotychczas był tylko muzykiem, od chwili opublikowania autobiografii staje się w pewnym sensie także pisarzem. Jego przekaz kiedyś wyłącznie muzyczny, obecnie staje się literacki. Następuje więc zmiana paradygmatu literatury, ponieważ tekst ze swoistej użytkowości i ludyczności zmienił się ku walorom artystycznym.

Summary

Dissertation *Autobiographers-rockers. Topics and poetics* relate to issues about contemporary autobiographical writing. The literary works discussed in it are self-written autobiographies of representatives of the Polish rock scene, autobiographies created in collaboration and river interviews. Therefore, the analysis and interpretation includes works by such people as Andrzej Tokarski (“Ziggy Stardust”), Krzysztof “Grabaż” Grabowski, Krzysztof Grabowski (Dezertor), Zygmunt “Muniek” Staszczuk, Tomasz Budzyński, Olga Jackowska (“Kora”), Robert Brylewski, Paweł “Końjo” Konnak, Paweł “Kelner” Rozwadowski, Tymon Tymański, Marek Piekarczyk, Tomasz Lipiński, Maciej Maleńczuk, “Kazik” Staszewski, Tomasz Budzyński, Dariusz Malejonek, Wojciech Waglewski, Marcin Świetlicki, Katarzyna Nosowska, Eugeniusz “Siczka” Olejarczyk, Krzysztof Skiba.

The dissertation consists of seven chapters. The first of them presents a research perspective covering Polish autobiographical writing. Encyclopedic approaches to the word “autobiography” and variants of this type of literature have been recalled.

The second chapter is an attempt to prove that river intelligence can be treated as a work equal to the rank of a classic autobiography, and the journalist interviewing the co-author of the resulting book. There are positions of researchers who claim that cooperation on a work causes that such work cannot be called autobiography. An attempt was made to prove that river intelligence, despite the cooperation of two or more people, remains a rockman’s autonomous narrative about his life. The book that is created as a result of conversations imitates real conversation.

The next chapter is devoted to issues related to the fiction and truthfulness of a literary text. Declaration of telling the truth, fabrication, denial or lies turn out to be extremely important categories in this case. In a literary text, assertions about the truth of events do not necessarily mean compliance with actual events.

The fourth chapter is a reference to one of the vertices of the autobiographical triangle – the theory formulated by Małgorzata Czermińska. This part of the work discusses the attitude of a witness – participant in past events. I am talking about struggling with the difficulties arising from everyday life in socialist realism, generational conflict with the older generation, avoiding forced military service at the time, difficulties being an artist at that time. There is also a description of how to present independence by the youth of that time. Counterculture often turned out to be an escape – alternative music, but also other forms of artistic activity. In the case of musicians, asylum consisted of student clubs and yearly festivals at which the censors’ interference was not so strong.

The fifth chapter is the analysis of the second vertex of the triangle, or confession, which is understood as spirituality. Among the rockers described are representatives of various denominations: Catholics, Buddhists, Jehovah's Witnesses and atheists. Rockmen describe their spiritual quest and how they managed to choose the right path of spiritual development.

The next chapter deals with the challenge in which the most exposed category is the recipient of the autobiography. All fragments of rockers autobiographies were analyzed, in which they directly address their readers. It happens that the narrative is conducted in a way that requires recipients to know the records or books that the author of the autobiography mentions. Sometimes musicians revealing information about their lives lead the narrative in such a way as to induce readers to search for detailed information about their careers and personal life in other sources.

The last chapter of the work is a reflection on the condition of contemporary autobiographical works and an attempt to indicate in them a new quality of text. An attempt to answer the question about the reason for the popularity of personal literature and the reason for their writing by representatives of the Polish rock scene appears here. One of the reasons is probably to be inspired by foreign patterns, where such autobiographies have been created for many years. The second reason is related to recognizing yourself as an exceptional person and the need to commemorate yourself. The desire to maintain and continue the message begun in his youth, when the musicians were rebellious youth resisting communism, also turns out to be important. They did it then with the help of music and performances on stage. When the political system changed and they became adults, the power of music turned out to be insufficient.

So literature has been helpful. Thanks to it, it is possible to preserve the memory of the difficulties faced by the musicians and consolidate their musical achievements. Literature also allowed contact with the recipient in a completely different way than music. The opportunity to read rockman's autobiography imitates listening to his real statements. For this reason, the artist, who until now was only a musician, has become a writer in some ways since the publication of the autobiography. His message was once exclusively musical, now it becomes literary. So there is a change in the literature paradigm, because the functional text has changed into artistic.